

F 8

HAVI

82488

BMS001005341
S2488
Grijze Literatuur

Bockmansstichting
Bibliotheek

Tobbe en Eureka,

twee jongerencentra in Apeldoorn

Samenwerkingsorgaan Oost-Veluwe
Afdeling Sociologisch Onderzoek

82488

F 8
HAVI
F 10
116.2

-- AUG. 1975

dr. E. Boekmanstichting
Bibliotheek

Tobbe en Eureka

Een onderzoek bij het publiek
van twee jongerencentra
in Apeldoorn

Onderzoekers:
Ron Havinga
Bert Holman

Samenwerkingsorgaan Oost-Veluwe
Afdeling Sociologisch Onderzoek
Apeldoorn, februari 1974

Inhoudsopgave	pag.
Voorwoord.	1
Inleiding.	2
Hoofdstuk I De ontwikkeling van het onderzoek.	3
Hoofdstuk II De plaats van Eureka en de Tobbe.	6
2.1 Kenschets van Eureka.	6
2.2 Kenschets van de Tobbe.	8
2.3 Hoe plaatsen wij de Tobbe en Eureka in de Apeldoornse situatie?	10
Hoofdstuk III Het categorieënschema.	11
3.1 Inleiding.	11
3.2 Het oorspronkelijke schema.	11
3.2.1 Kategorie 1, de school.	11
3.2.2 Kategorie 2, het bedrijf.	12
3.2.3 Kategorie 3, het gezin.	13
3.2.4. Kategorie 4, de informele groep.	14
3.2.5 Kategorie 5, de jeugdorgani- satie.	14
3.2.6 Slot.	14
Hoofdstuk IV Resultaten van onderzoek in het jeugd- centrum de Tobbe.	15
4.1 Inleiding.	15
4.2 De nieuwe categorieën.	15
4.2.1 Kategorie 4, de beginnende groep.	15
4.2.2 Kategorie 5, de wiebelgroep.	16
4.2.3 Kategorie 6, de kerngroep.	16
4.2.4 De uitwerking.	16
4.3 Beschrijving van de Tobbebezoekers.	17
4.3.1 De beginnende groep.	17
4.3.2 De wiebelgroep.	18
4.3.3 De kerngroep.	20
4.4 Onderlinge verhouding van de in de Tobbe aanwezige groepen.	22
4.5 Kwalitatieve indeling van de Tobbe- bezoekers.	22
Hoofdstuk V Resultaten van onderzoek in het jeugd- centrum Eureka.	25
5.1 Inleiding.	25
5.2 De Eureka-bezoekers.	25
5.3 Onderverdeling van de Eureka-bezoe- kers aan de hand van de categorieën 4 en 5.	27
5.3.1 De grote groep bezoekers.	27
5.3.2 De groep vrijwilligers.	27
5.3.3 De groep medewerkers.	28
5.4 De relatie van de groepen tot elkaar.	28
5.5 De relatie met de Tobbe.	29
Hoofdstuk VI Afsluiting.	31

Voorwoord.

De afdeling Sociologisch Onderzoek van het Samenwerkingsorgaan Oost-Veluwe (het voormalige Sociaal-Wetenschappelijk Bureau voor de Oost-Veluwe) verricht voor de gemeente Apeldoorn onder meer onderzoek naar de functie van een aantal sociaal-kulturele instellingen in Apeldoorn. In dit kader werd reeds rapport uitgebracht van onderzoeken bij de "bibliotheek Apeldoorn" en de "Apeldoornse Volksuniversiteit", terwijl ook een inventarisatie van muzikale activiteiten in Apeldoorn werd gemaakt. Binnenkort zal ook verslag uitgebracht worden over de schouwburg "Orpheus" en het creativiteitscentrum "Doekom".

Dit rapport geeft de resultaten weer van een studie van de bezoekers van twee jongerencentra, t.w. "Tobbe" en "Eureka".

Alle genoemde onderzoeken maken deel uit van een groter onderzoek dat wordt uitgevoerd met als doel meer inzicht te verkrijgen in het vrije-tijdsgedrag van de Apeldoornse bevolking. Dit groter onderzoek is tevens de Apeldoornse bijdrage aan "An experimental study of the cultural development of European towns", een studie die onder auspiciën van de Raad van Europa in een 14-tal Europese steden wordt uitgevoerd.

Voor de uitvoering van het onderzoek bij Tobbe en Eureka werd een beroep gedaan op twee sociologie-studenten van de Rijksuniversiteit te Leiden. Dit gebeurde niet alleen uit oogpunt van efficiency maar met name om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de eisen die gesteld worden aan de methode van participerende observatie: participeren in een jongerencentrum in de rol van bezoeker vereist immers een bepaalde leeftijd van de onderzoeker.

In verband met de problematiek rond de Tobbe werd een voorlopig verslag van de bevindingen gepubliceerd. Dit eindverslag vervangt deze interim-nota.

Tot slot nog een woord van dank aan de onderzoekers Bert Holman en Ron Havinga. We menen dat hun inzicht en enthousiasme tot zeer bevredigende resultaten heeft geleid. Hiervoor zijn we hen, evenals alle andere medewerkers aan dit onderzoek zeer dankbaar.

Afd. Sociologisch onderzoek
v/h Samenwerkingsorgaan Oost-Veluwe

Apeldoorn, 6 februari 1974

D. Eisma
H.W.J. Kloosterhof

Inleiding.

Wij willen hier aangeven hoe het onderzoek, waarvan dit rapport de weerslag is, tot stand is gekomen. De afd. sociologisch onderzoek van het Samenwerkingsorgaan Oost-Veluwe, onderwerpt thans de Apeldoornse situatie op sociaal-kultureel gebied aan een studie. Voor dit deelonderzoek probeerde het bureau van buitenaf stagiairs aan te trekken om zijn taak te verlichten.

De schrijvers van dit rapport moesten binnen het kader van hun opleiding (Westerse sociologie, specialisatie methoden en technieken van onderzoek, dokteraalfase) praktijkervaring opdoen m.b.t. sociaal wetenschappelijk onderzoek. Deze twee behoeften werden gekombineerd en de basis werd gelegd voor een naar ons idee vruchtbare samenwerking.

Van verschillende kanten mochten wij medewerking ontvangen. We noemen o.a. Henk Kloosterhof, medewerker van het Samenwerkingsorgaan Oost-Veluwe, steeds vol vertrouwen in ons werk, en Hans Crabbendam, wetenschappelijk medewerker van het Sociologisch Instituut te Leiden, als studiebegeleider. Evenzo willen wij mensen van de jeugdraad en de ROA noemen, die ons vooral in de aanvangsfase interessante suggesties aan de hand deden. En om niet te vergeten, degenen die het langst met ons opgescheept zaten, n.l. de projectleiders van de beide jeugdcentra, de heren Dekens en Rompkens.

Ten slotte hopen wij dat door onze arbeid het zicht op de beide jeugdcentra een klein beetje duidelijker geworden is.

Leiden, januari 1974

Bert Holman
Ron Havinga

Hoofdstuk I. De ontwikkeling van het onderzoek.

Direkt na het aanvaarden van de onderzoeksopdracht startten wij met de ontwikkeling van ons onderzoeksprogramma. Dit hield in dat wij op vele gebieden en nivo's bezig waren om zicht te krijgen op de Apeldoornse situatie en de positie van de jeugd in het algemeen, de geschiedenis van de jongerencentra de Tobbe en Eureka en hun problematiek, ten einde inhoud en vorm te geven aan een te formuleren en onderzoekbare probleemstelling.

Hiertoe hebben wij gebruik gemaakt van dokumentenanalyse, inleidende informele gesprekken, literatuurstudie en het bezoeken van de jeugdcentra (zie kenschetsen van de Tobbe en Eureka in het volgend hoofdstuk).

Deze complexe procedure hield ten nauwste verband met onze afwijzing om vooraf en in de studeerkamer een probleemstelling te ontwikkelen, die in het onderzoeksveld niet of nauwelijks een rol zou spelen en die dat veld ook geen kans zou geven om voor zichzelf te spreken.

Zodoende ontstonden er weliswaar begrippen, ideeën en richtsnoeren in een voortdurend contact met het veld, maar toch niet zuiver en alleen uit dat veld zelf. Wij kozen voor een open richtlijn om daarin interessante hypothesen en vragen te ontwikkelen, die niet werkelijkheidsvreemd waren enerzijds en niet alleen door onze waarneming bepaald werden anderzijds.

Als gevolg hiervan kozen wij voor twee hoofdperspektieven, die aan ons denken en onderzoeken een lijn konden geven. In de sociologie worden deze twee perspektieven aangegeven door de termen: struktureel-funktionalistisch en symbolisch-interaktionistisch. Wat wil dit nu zeggen?

Het struktureel-funktionalistisch gezichtspunt verschafte ons verheldering m.b.t. de plaats, taken en relaties van de jeugd als groep in de samenleving. Het gaf aan binnen welke sociale instituten het jonge individu zich moet ontwikkelen. Binnen deze theorie speelt het begrip socialisatie een belangrijke rol. Onder socialisatie verstaan we het aanleren van gedrag en opvattingen, waardoor het individu zich leert bewegen in instituten en dus in de maatschappij. De instituten waarin het individu gesocialiseerd wordt zijn o.a. gezin, bedrijf, school, informele groep en jeugdorganisatie.

Het symbolisch-interaktionistisch gezichtspunt geeft aan hoe een individu zijn identiteit (zijn "ik") ontwikkelt. Voor deze identiteitsontwikkeling is de rol van "betekenisvolle anderen" bepalend. Onder "betekenisvolle anderen" verstaan we mensen of groepen van mensen die invloed uitoefenen op het individu en dus daarmee op zijn identiteit, of anders, de manier waarop hij zichzelf ziet. Wij waren in staat deze "betekenisvolle anderen" aan te wijzen op grond van het struktureel-funktionalistisch gezichtspunt, te weten: gezin, school, bedrijf, informele groep en jeugdorganisatie.

De combinatie van deze twee gezichtspunten werd de rode draad waarop wij ons onderzoek afstemden.

Gaan we nu even terug naar hetgeen in het bovenstaande vermeld werd, dan zien wij onze tweepolige benadering uitgemond in de formulering van ons onderzoeksdoel: "hoe kan een jongerencentrum inspringen op de problematiek, die de jongeren ervaren bij hun identiteitsontwikkeling, gerefereerd naar de verschillende socialisatie-instituten".

Dit wijst naar het karakter van de relatieproblematiek tussen de door ons onderscheiden socialisatie-instituten en waaruit op een bepaalde gevoelde behoefte ingesprongen kan of moet worden. Men kan het ook zo stellen: "wat missen de jongeren en wat kan een jeugdcentrum hieraan doen, als het meer wil zijn dan alleen een pleisterplaats of kafé?".

Van hieruit stelden wij enkele vragen op, die voorlopig en oriënterend van aard waren en dienden om het onderzoeksveld af te tasten. Deze werkwijze mondde uit in een voorlopig categorieenschema, dat wij later in dit rapport zullen weergeven.

Een andere vraag was hoe wij, nu wij de richtlijn vastgesteld hadden, achter onze gegevens moesten komen. Wij kozen hiervoor de methode van "participerende observatie".

Wat is participerende observatie?

De participerende methode, waartoe wij besloten, kunnen wij als volgt omschrijven: de onderzoeker gaat ervan uit dat hij daadwerkelijk contact heeft met de leden van de te onderzoeken groep. Hij doet een aantal observaties en houdt informele gesprekken, hij verzamelt en analyseert een aantal documenten voor beter begrip van die groep mensen. Tevens gebruikt hij steeds open richtlijnen om zijn denken aan het onderzoeksveld aan te passen. In dit kader hebben wij vóór het betreden van de jeugdcentra zelf een aantal gesprekken gehad met o.a. de leiders van de centra, mensen van de ROA (Raad voor Overleg en Advies), de Jeugd Raad Apeldoorn, die ons daarbij voorzagen van relevante dokumentatie.

Tijdens het onderzoek in de centra hebben wij veel gesprekken gehad met de groep bezoekers in het algemeen, waarin wij snel opgenomen werden (hoewel in Eureka minder, door het grote leeftijdsverschil). Wij moesten er wel voor blijven waken om niet zodanig in een groep opgenomen te worden, dat ons sociologisch gezichtsvermogen nadelig (en dus ook het onderzoek) werd beïnvloed. Dit komt neer op maximale distantie en toch zoveel mogelijk "invoelend" deelnemen aan de activiteiten van de bezoekers zelf. Hierbij is voor de aard en de grootte van de informatiewinning ook van belang, dat de onderzoeker weet met wie hij in contact komt, wat hij kan vragen, wat hem verteld wordt en wat hij door zijn plaats in het jeugdcentrum kan en mag waarnemen. Daarom lieten wij ons in het veld er niet toe verleiden ons te identificeren met één bepaalde groep onderzoekers, omdat dan onze toegang tot andere groepen wellicht bemoeilijkt kon worden.

Hoe gaven wij zin en orde aan de binnenstromende gegevens?

Voor de vastlegging en analyse van onze gegevens hebben wij gekozen voor de zgn. "Constant Comparative Method" van kwalitatieve analyse (de CCM-methode).

Onze eerste stap was dat wij gesprekken, uitspraken en waarnemingen opschreven om die vervolgens in ons categorieënschema te plaatsen. Nadat wij verschillende van die gesprekken, uitspraken en waarnemingen (de zgn. voorvallen of "incidents") genoteerd hadden gingen wij ertoe over ze onderling te vergelijken. Na verloop van tijd konden bepaalde voorvallen niet meer binnen de lijst van voorlopige categorieën geplaatst worden, waardoor wij nieuwe categorieën moesten invoegen. Door deze werkwijze gedurende onze veldwerkfase vol te houden, hadden wij na afloop een stel theoretisch gefundeerde denkbeelden die nauw op de onderzochte groep bezoekers aansloten en niet werkelijkheidsvreemd waren.

In relatie tot de bovengenoemde hoofdperspektieven wordt het nu duidelijk, dat door deze manier van werken onze voorlopige richtlijnen een betekenis kregen, waarin het karakter van de groep bezoekers zoveel mogelijk tot uiting kwam.

Toen wij na ons werk in de jeugdcentra ons materiaal doornamen, hadden wij door onze voorlopige perspektieven, onze methode van deelnemen aan de activiteiten van de bezoekers en onze manier van de verwerking van de gegevens een geïntegreerd geheel van resultaten dat wij in de volgende hoofdstukken behandelen.

Hoofdstuk II. De plaats van Eureka en de Tobbe.

2.1. KENSCHETS VAN EUREKA.

Deze inleiding beoogt een korte, ruwe schets te geven van het jongerencentrum Eureka. Bepaalde verfijningen en verdiepingen (vooral m.b.t. het publiek) worden later aangebracht.

Eureka in zijn huidige vorm bestaat pas een aantal jaren maar heeft een lange voorgeschiedenis achter de rug.

Ongeveer 20 jaar terug maakte het klubhuis "de Haven" deel uit van het Hervormde Jeugdwerk.

Een bepaalde kommissie hield zich bezig met het redigeren van 3 huizen, waaronder de Haven.

Later zijn twee van die huizen om een aantal technische redenen (financieel-administratief) ondergebracht in de "Stichting Jeugd- en Volwassenenwerk te Apeldoorn".

De Haven heeft zo'n 15 à 20 jaar bestaan en werkte voornamelijk buurtgericht. De basis van het werk was konfessioneel, men probeerde met en vanuit het Evangelie te werken.

De stap om de Haven te sluiten en Eureka te openen werd door verschillende overwegingen ingegeven. De belangrijkste was wel de ontvolking en sanering van de wijk waarin de Haven lag.

Deze ontvolking had een tweeledig gevolg: er kwamen minder bezoekers terwijl de mensen die nog kwamen veel ouder bleken te zijn. Het laatste vond voornamelijk zijn oorzaak in het feit dat die ouderen wel over een vervoermiddel beschikten (fiets, brommer), terwijl zowel jong als oud van veraf moest komen.

Het aangeboden programma veranderde dan ook in de richting van dit "nieuwe" publiek.

Het echte "klubhuiswerk" (werken aan creativiteit in vaak kleine, daarvoor speciaal gevormde groepjes, e.d.) verdween.

De Haven werd meer en meer een ontmoetingsplaats met het karakter van een diskobar. Het buurtgerichte verdween en daarvoor in de plaats kreeg de Haven een centrumfunctie.

Toen naast de ontvolking, ander publiek, minder bezoek en het verdwijnen van de wijkfunctie, een zeer diepgaande verbouwing van het gebouw noodzakelijk bleek, besloot men te gaan zoeken naar een nieuw pand.

In dit nieuwe pand is men in feite door gaan bouwen op de ervaringen die men had opgedaan in de Haven.

Dit kreeg tot gevolg dat Eureka duidelijk centrum-gericht en niet buurt-gericht werkt. Het konfessionele karakter is voor het grootste deel verdwenen en speelt dan ook geen enkele rol meer. Eureka is voornamelijk een ontmoetingsplaats voor jongeren van 12 tot 20 jaar. Deze ontmoeting vindt plaats in een vrij grote ruimte, waar men wat kan praten, naar de laatste tophits luisteren of soms kan genieten van een popgroep of een filmvoorstelling. Het vrijblijvende "er zijn" staat echter steeds op de voorgrond. Verder kan men er wat gebruiken (koffie, limonade, géén alcohol) en er tussen de middag zijn boterham opeten. Om de creativiteitszin van de leden te bevorderen is er een aparte ruimte voor leden boven de 16 jaar om te schilderen, te knutselen of soms eens wat rustiger te kunnen praten.

T.a.v. het lidmaatschap geldt het volgende: men hoeft niet per se lid te zijn om Eureka binnen te komen, wel ontvangen de leden een flinke reductie op de toegangsprijs en ontvangen zij een klubblad thuis. Ook al noemt men zich een "open jongeren-centrum", er zijn wel degelijk bepaalde regels. Bij grove overtreding van die regels kan men verwijderd worden en soms wordt de verdere toegang tot het centrum ontzegd. Voornaamste regels zijn: richt geen vernielingen aan, geen vechtpartijen en zeker geen alcohol- of druggebruik. Voornaamste doel van die regels is ervoor te zorgen dat de meesten zich in het centrum thuis voelen en dat niet door enkelen de rest weggeselekteerd wordt. Overigens stemmen de meeste regels, volgens de leiding, overeen met de regels die de jeugd van thuis krijgt opgelegd. Men streeft een bepaald image na, zodat de jongere thuis niet te horen krijgt dat hij niet in Eureka thuis hoort. Wil men per se anders, dan zijn er in Apeldoorn wel andere centra, luidt de filosofie van Eureka.

De basis voor deze kenschets was het jaarverslag van de "Stichting Jeugd- en Volwassenenwerk te Apeldoorn" over het jaar 1971 en een gesprek met de leider van het jongeren centrum Eureka.

2.2. KENSCHETS VAN DE TOBBE.

Ook hier een korte schets van dit centrum, waarbij wij erop willen wijzen, dat wij later uitvoerig op bepaalde aspecten terugkomen.

Zagen wij dat Eureka een lange voorgeschiedenis achter de rug had en zelfs een voorloper kende, bij de Tobbe is dit niet het geval. Het open jongerencentrum werd in 1971 een feit, nadat een begeleidingskommissie (met leden uit diverse instanties) de zaak had voorbereid. Men voelde in Apeldoorn duidelijk de behoefte aan een open jongerencentrum, omdat een vrij grote groep jongeren niet aan hun trekken kwam binnen het bestaande pakket van vrijetijdsvoorzieningen.

De Tobbe neemt dan ook een aparte plaats in, in het pakket van voorzieningen dat de jeugd van Apeldoorn aangeboden krijgt. Deze aparte plaats wordt op sommige punten wel en op andere punten niet met Eureka gedeeld. Er is bij een ogenschijnlijke overeenkomst vaak sprake van zeer duidelijke nuanceverschillen. Het verschil tussen de beide jeugdcentra en de andere voorzieningen draait vooral om de volgende punten: - geen buurt- maar centrumfunctie, - open voor iedereen (verschil van interpretatie tussen Tobbe en Eureka), - geen duidelijke konfessionele grondslag.

De Tobbe heeft m.b.t. zijn taakopvatting vaak tussen twee zaken moeten kiezen. Extreem gesteld: óf vrijblijvende ontmoeting óf sociaal-kultureel werk.

Het laatste jaar kwam de nadruk vooral op het eerste punt te liggen. Men dronk in de Tobbe zijn biertje, hing aan de bar, ontmoette er zijn vrienden, kletste er wat of rookte wat. In de weekends draaide er een film of er speelde soms een popgroep. Men beschikt over een grote zaal voor popkonserten of andere activiteiten en een barruimte.

De keus voor het een (vrijheid, blijheid) of het ander (vorming) heeft in het verleden vaak stof doen opwaaien en diskussies (soms zelfs conflicten) tussen bestuur en staf veroorzaakt. Dat deze keus zo moeilijk was werd mede veroorzaakt door het feit dat er geen sprake was van een homogeen publiek. Het konsekwent doorvoeren van zijn "open karakter" had en heeft tot gevolg dat de Tobbe vogels van zeer verschillende pluimage tot zijn publiek mocht rekenen.

Dit "open-zijn" impliceert voor de staf dat men geen bezoekers weigert, geen regels oplegt (men laat die liever vanuit de groep zelf komen) en ook geen lidmaatschap kent.

Rustig is het eigenlijk in de Tobbe nooit geweest. Van vele zijden (b.v. politie, gemeente) bestond hiervoor wel begrip. Men kreeg immers de vaak wat moeilijkere jeugd binnen. Het image van de Tobbe in de meer behoudende kringen van Apeldoorn was en is vaak negatief.

Het bestuur van de Tobbe bestaat uit een aantal vrijwilligers, die zich of uit affiniteit of uit hoofde van een bepaalde bekwaamheid voor dit werk beschikbaar stellen.

Het geheel is ondergebracht in de "Stichting Sociaal Cultureel Werk" te Apeldoorn. Het bestuur is werkgever van de stafleden en stippelt in hoofdlijnen het te voeren beleid uit.

Ook bij Eureka treft men een dergelijke organisatorische opbouw aan.

In juli 1973 is de Tobbe voorlopig gesloten, het gebouw was door gebrek aan geld en mankracht chronisch verwaarloosd. Bovendien trad er een konflikt tussen de stafleden naar voren. Inmiddels werkt men al weer hard aan de heropening waarbij men zich er vooral op bezint wat het karakter van het centrum zal moeten worden.

Als basis voor deze schets diende "het rapport over de functie en het funktioneren van het open jongerencentrum de Tobbe", uitgebracht door het bestuur en de staf van "Stichting Sociaal Cultureel Werk" te Apeldoorn. Verdere en diepergaande informatie kan men zeer duidelijk vinden in dit rapport.

2.3. Hoe plaatsen we Tobbe en Eureka in de Apeldoornse situatie?

We spraken reeds over de aparte plaats die Tobbe en Eureka innamen in Apeldoorn. Hier zullen we er iets verder op ingaan. Deze situering in de Apeldoornse gemeenschap willen we aangeven door de andere sociaal-kulturele voorzieningen te noemen en waar nodig een weinig te omschrijven.

Op sociaal-kultureel gebied staan er voor de Apeldoornse jeugd in feite ruwweg 4 categorieën open,

te weten: - recreatie, ontspanning;
- creativiteitsbevordering;
- vorming en ontwikkeling;
- hulpverlening.

- a. Ontspanning: vooral vrijblijvende gezelligheid, te vinden in de jeugdsociëteiten, amusement vooral in het weekend gekonsentreerd. In feite zou men de kommerciële disko- en gewone bars hier ook onder moeten rekenen.
- b. Kreativiteitsbevordering: Apeldoorn kent verschillende organisaties, welke zich ieder op hun eigen terrein bezig houden, men kan denken aan: muziek, toneel, beeldende kunst e.d. Vaak zijn deze organisaties niet specifiek op jongeren gericht. Meestal geeft men zich op voor één bepaalde cursus, d.w.z. geen vrijblijvend binnenwippen.
- c. Vorming en ontwikkeling: onderwijs- en vormingscentra, zo ook de Apeldoornse Volksuniversiteit. Naast kennisverrijking vooral aandacht voor de persoonlijkheidsvorming. Voor zowel jong als oud.
- d. Hulpverlening: we treffen een Medisch Opvoedkundig Bureau aan, naast konsultatiebureaus e.a. Sinds kort draait er het Jongeren Advies-Centrum. Er bestaan plannen om te komen tot een opvangcentrum waar jongeren in akute nood tijdelijk kunnen worden opgevangen.

Proberen we nu Tobbe en Eureka te plaatsen in een van de categorieën dan komen we bedrogen uit. Dit komt omdat de jeugdcentra proberen bepaalde zaken te combineren. Men heeft zowel trekken in zich van vorming en ontspanning als van creativiteitsbevordering. Op zich is zo'n combinatie niet zo uniek, we treffen die immers ook vaak aan bij klub- en buurthuizen.

Om het verschil te schetsen tussen Tobbe en Eureka en de andere instellingen wijzen we nogmaals op de kenmerken van beide centra. Voor het grootste deel richt men zich op de oudere jeugd (vooral de Tobbe), er is een vrij en steeds wisselend aanbod van programma, terwijl een konfessionele of ideologische achtergrond ontbreekt. Dat deze speciale plaats in het Apeldoornse voorzieningenpakket tot bepaalde konsekwenties leidt, zeker wat de aard en het aanbod van publiek betreft, zullen we later zien.

Bron: Nota Jongeren Centrum voor het bestuur van de Stichting Sociaal Cultureel Werk, juni 1972, door P.Loenen en P.Beekhuizen.

- Rapport over de funktie en het funktioneren van het open jongeren centrum de Tobbe, september 1973.

Hoofdstuk III. Het Kategorieënschema.

3.1. Inleiding.

Het weergeven van het kategorieënschema kan het best in een afzonderlijk hoofdstuk geplaatst worden, omdat het de basis is van onze bevindingen en analyses.

Zowel voor de Tobbe en Eureka hebben wij het oorspronkelijk en voorlopig schema gebruikt. Tijdens onze veldwerkperiode in de Tobbe hebben wij dat schema aangepast aan de aard van het bezoekend publiek, terwijl wij tevens de tijd hadden om het resulterend en nieuwe schema van verschillende kanten te checken. Met betrekking tot Eureka hebben wij na onze veldwerkperiode vanuit onze gegevens een indeling van bezoekers gemaakt d.m.v. analyse van twee kategorieën van het oorspronkelijke schema, n.l. de informele groep en de jeugdorganisatie (zie hiervoor hoofdstuk V). Op deze wijze verkregen wij voor de Tobbe drie nieuwe echte kategorieën. Voor Eureka kwamen wij tot een orderverdeling van de bezoekers op grond van het analyseren van oude kategorieën.

3.2. Het Oorspronkelijk Schema.

3.2.1. Kategorie 1, de School.

In deze kategorie vallen de incidents (voorvallen), die direkt of indirekt, geheel of ten dele betrekking hebben op het socialisatie-instituut de school. In de onderscheiden kenmerken van deze kategorie komt naar voren dat onze belangstelling m.n. uitgaat naar de verschillende sociale relaties die voor het individu van belang zijn t.a.v. zijn identiteitsvorming. Uitspraken in de richting van school worden dan begrepen als opvattingen van het individu over de school.

Onder school verstaan wij: die instituten, die op een of andere wijze onderwijs geven en dit op een gestructureerde wijze verzorgen en dit als instituut tot hun hoofddoel rekenen.

De kenmerken zijn:

- 1. relatie leerling-leraar, goed.
- 2. relatie leerling-leraar, slecht.
- 3. relatie leerling-leerling(en), goed.
- 4. relatie leerling-leerling(en), slecht.
- 5. motivatie universeel: status-gericht, maatschappelijk succes, sociale aanpassing, individualistisch.
- 6. motivatie partikularistisch: minder status-gericht, kollektief, direkte opname in de maatschappij.

Universeel: deze term hangt samen met het karakter van onze moderne en ondoorzichtige, ingewikkelde maatschappij. Deze stijgt uit boven de kollektieve verbanden, zoals b.v. de familiale verbanden in minder complexe samenlevingen. Hierdoor zal de socialisatie van het individu meer omvatten dan alleen socialisatie aan het gezin of groter familiaal verband.

Met andere woorden, men is gericht op zaken als maatschappelijke status, succes en carrière, die hoofdzakelijk van individualistische aard zijn.

Partikularistisch: deze term hangt samen met de oriëntatie van het individu op een kollektief verband, zoals b.v. de familie. Het kollektief verband wordt gezien als eindpunt en als eksklusieve drager van waarden en normen, m.a.w. men is minder statusgericht, meer kollektief van aard en zal zich eerder in de maatschappij doen opnemen (minder geneigd zijn tot het volgen van onderwijs).

Uit het voorafgaande blijkt dat de school als socialisatie-instituut gebaseerd is op universalistische waardenoriëntaties. Voor elke individu komt een moment waarop hij van partikularistische naar universele waardenoriëntaties moet of wil overschakelen, waarbij eigen gezichtspunten en motieven van het gezin van belang zijn.

Aan deze categorie werden later de volgende kenmerken toegevoegd:

- 7. relatie leerling-leraar, redelijk.
- 8. relatie leerling-leerling(en), redelijk.

Voor de kenmerken die betrekking hadden op de onderlinge schoolrelaties stelden wij in het veld de volgende vragen:

- hoe gaat het tussen jou en je leraar?
- kun je goed met je klasgenoten opschieten?

Om er achter te komen of de motivatie van de onderzochte individuen universeel of partikularistisch gericht was legden wij hun de volgende vragen voor:

- heb je het plan verder te studeren?
- wil je liever gaan werken en eventueel daar een cursus volgen?
- zou je later iets willen worden, wat je vrienden of ouders doen, of liever iets waar je echt zelf zin in hebt?
- wil je later een goede positie hebben?

3.2.2. Kategorie 2, het bedrijf.

Het karakter van het bedrijf is moeilijker te typeren als socialisatie-instituut dan de school. Toch is het als "betekenisvolle andere" te onderkennen, omdat het bedrijf evenzeer van invloed kan zijn op de jongeren m.b.t. hun identiteitsontwikkeling. Ook hier liggen de kenmerken weer in de richting van de opvattingen van het individu over zijn bedrijf en zijn werkrelaties. Onder bedrijf verstaan wij: een georganiseerde produktie-eenheid waar de mens zijn arbeid investeert en daarvoor een loon ontvangt.

De kenmerken zijn:

- 1. relatie individu-chef (e.d.), goed.
- 2. relatie individu-chef (e.d.), slecht.
- 3. relatie individu-kollega's, goed.
- 4. relatie individu-kollega's, slecht.
- 5. betrokkenheid, sterk.
- 6. betrokkenheid, zwak.
- 7. scholing, aanwezig.

Als er sprake is van een sterke betrokkenheid bij het bedrijf, dan zal dit impliceren dat het individu zich lossers maakt van het kollektief, zoals b.v. het gezin.

Bij de verandering die we later in deze categorie aanbrachten werd kenmerk - 7. (scholing aanwezig) vervangen door de twee

volgende kenmerken:

- 7. relatie individu-chef (e.d.), redelijk.
- 8. relatie individu-kollega's, redelijk.

De kenmerken rond de onderlinge werkrelatie werden met de volgende vragen gepeild:

- wat vind je van je baas?
 - hoe zijn de mensen waarmee je samenwerkt?
 - voel je je vrij en kun je veel met je kollega's bespreken?
- De kenmerken - 5. en - 6. (resp. sterke en zwakke betrokkenheid) werden door de volgende vragen bepaald:

- vind je het leuk en prettig op je werk?
- ga je er liever weg en wil je iets anders gaan doen?

3.2.3. Kategorie 3, het gezin.

Het gezin is een typisch socialisatie-instituut. Onze definitie luidt: een eenheid van ouders en een of meer kinderen.

De kenmerken zijn:

- 1. relatie individu-ouders, goed.
- 2. relatie individu-ouders, slecht.
- 3. relatie individu-broers, zusters, goed.
- 4. relatie individu-broers, zusters, slecht.
- 5. kollektief bewustzijn, universeel.
- 6. kollektief bewustzijn, partikularistisch.

Kollektief bewustzijn van universele aard wil zeggen, dat het gezin als veronderstelde eenheid zich niet op zichzelf richt in familiaal verband, maar de waardenoriëntaties gericht zijn op de samenleving. Richt men zich wel op de waarden van het kollektief, dan zal er b.v. minder sprake zijn van een bewust richten op carrière, die o.a. via het onderwijssysteem te behalen is. Vanuit deze omschrijving zal men wellicht begrijpen dat partikularisme het tegengestelde is van universalisme, m.a.w. men richt zich op de waarden van het kollektief.

Aan deze categorie werden de volgende kenmerken toegevoegd:

- 7. relatie individu-ouders, redelijk.
- 8. relatie individu-broers, zusters, redelijk.

Voor de kenmerken m.b.t. de onderlinge gezinsrelatie gebruikten wij de volgende vragen:

- kun je goed met je ouders opschieten en met hen je problemen bepraten?
- heb je veel contact met je broers, zusters of trek je je niet zoveel van hen aan?

Voor de kenmerken - 5. en - 6. resp. universeel en partikularistisch kollektief bewustzijn gebruikten wij:

- wat doen je ouders en (eventueel) je broers, zusters als beroep?
- wat vinden je ouders ervan als je met slechte resultaten van school komt?
- geven ze er eigenlijk iets om wat je nu doet en voor je toekomst?
- willen je ouders dat je later iets wordt in de maatschappij?

3.2.4. Kategorie 4, de informele groep.

De informele groepen ontstaan vaak op spontane wijze uit een formele jeugdorganisatie of worden gevormd door adolescenten die een gemeenschappelijke ervaring bezitten in termen van hun positie en identiteitsproblemen. Een informele groep zal geen officiële leiders kennen en zeker geen zaken als lidmaatschap en kontributie.

De kenmerken zijn:

- 1. kollektief bewustzijn, sterk.
- 2. kollektief bewustzijn, zwak.
- 3. individualistisch bewustzijn, sterk.
- 4. individualistisch bewustzijn, zwak.

Deze kenmerken hebben betrekking op: a) de mate waarin de groep zich als groep beleeft, b) de mate waarin een individu zich in de groep als individu beleeft, c) de mate van kommunikatie en interactie tussen de leden van de groep. Voorts zal de aard van de relaties van de groepsleden onderling en haar relaties tot de groep (al dan niet als "superpersoon") als aanwijzing dienen voor haar maatschappelijke oriëntatie.

3.2.5. Kategorie 5, de jeugdorganisatie.

Onder jeugdorganisatie verstaan wij: een geïnstitutionaliseerde organisatie die de taken van het gezin in de richting van ontspanning en ontplooiing overneemt.

De kenmerken zijn:

- 1. onderlinge relatie lid-leden, goed.
- 2. onderlinge relatie lid-leden, slecht.
- 3. relatie lid-leiding, goed.
- 4. relatie lid-leiding, slecht.
- 5. betrokkenheid, sterk.
- 6. betrokkenheid, zwak.

Ook in dit geval zal sterke betrokkenheid met de jeugdorganisatie het individu aan bredere sociale verbanden doen identificeren dan alleen aan smal kollektief verband. De aard van de relatie tot de jeugdorganisatie alsook de aard van de jeugdorganisatie zelf zijn hierbij van belang.

3.2.6. Slot.

Voor wat de Tobbe betreft komen in plaats van de oude categorieën 4 en 5 de drie nieuwe categorieën 4, 5 en 6, resp. de beginnende groep, de wiebelgroep en de kerngroep in hoofdstuk IV uitgebreid aan de orde.

Hoofdstuk IV. RESULTATEN VAN ONDERZOEK IN HET JEUGDCENTRUM DE TOBBE.

4.1. Inleiding.

Vanuit onze open richtlijn stelden wij een categorieënschema met de daarbij aansluitende kenmerken op. Hoe de open richtlijn er uitzag, hebben wij reeds duidelijk gemaakt (zie hoofdstuk 2). Het categorieënschema willen wij hier weergeven en aan de hand daarvan de resultaten begrijpelijk maken.

Wij willen echter eerst iets zeggen over de aangebrachte veranderingen in dit schema, die ons ertoe brachten een aantal categorieën te vervangen. (Voor het oorspronkelijke schema verwijzen we naar het vorige hoofdstuk).

Na een korte periode veldwerk in de Tobbe verricht te hebben, kwamen wij na voortdurend onderling overleg tot het besluit de categorieën 4 en 5 (resp. de informele groep en de jeugdorganisatie) niet langer in ons schema te handhaven.

We stelden reeds, dat onze methode om onze resultaten vast te houden, te interpreteren en te analyseren gericht was op een voortdurende aanpassing aan de bevindingen uit het veld. Het bleek, dat naderhand de reikwijdte, variaties en dimensies van onze categorieën 4 en 5 tegenvielen. We konden bepaalde voorvallen er wel in plaatsen, maar we voelden dat deze door een dergelijke codering niet volledig tot hun recht kwamen.

Op zich hadden wij met een mogelijke wijziging rekening gehouden, omdat onze voorlopige categorieën ontstaan waren na een oppervlakkig contact met het centrum en het doornemen van literatuur. De veranderde categorieën sloten beter op het veld aan en gaven ons tevens een beter theoretisch zicht op dat veld (= jeugdcentrum). Het gezichtspunt, waaronder wij deze verandering kunnen samenvatten, is te plaatsen in het kader van socialisatie. Wij hebben gemeend twee soorten socialisatie te kunnen onderscheiden. Enerzijds de socialisatie van het individu aan socialisatie-instituten als gezin, school, bedrijf (informele groep en jeugdorganisatie en anderzijds socialisatie van de ene Tobbebezoeker aan de andere).

4.2. De nieuwe categorieën.

4.2.1. Kategorie 4, de beginnende groep¹⁾.

De kenmerken zijn:

- 1. Controle van de socialisatie-instituten, gezin, school en bedrijf op het individu in termen van binding en afstemming van opvattingen en gedragingen op die instituten.
- 2. Mate van nieuwsgierigheid, het willen stoer zijn en vervolgens ontspanning ten aanzien van de Tobbe.
- 3. Men zit of komt in de Tobbe met vrienden van school of werk en krijgt informatie over de Tobbe van die vrienden.

1) De hier gebruikte term "groep" stamt uit het dagelijks spraakgebruik en moet niet in sociologische zin worden opgevat; beter ware dan de term "kategorie" te gebruiken.

- 4. Men heeft nog geen kennis en zeker geen gezichtspunt en levenswijze als die van de kerngroep (= referentiegroep) in de Tobbe.

4.2.2. Kategorie 5, de wiebelgroep.

De kenmerken zijn:

- 1. Er is nog invloed van de socialisatie-instituten, gezin, school en bedrijf; de sociale verankeringen van het individu liggen niet alleen in de Tobbe.
- 2. Het bezit van een haalbaar, maatschappelijk toekomst-perspektief dat een doel vormt voor de gedragingen en opvattingen van het individu.
- 3. Meer referentie aan de kerngroep, maar er wordt ook een duidelijke mening over die groep ontwikkeld; het kunnen waarnemen van de levenswijze van die groep heeft tot gevolg dat men die niet direkt voor zichzelf wenselijk acht.
- 4. Het zoeken naar oplossingen voor de individuele problemen m.b.t. identiteit; vooralsnog gebeurt dat door het wegdringen van die problemen via de weg van de minste weerstand; de Tobbe biedt hiervoor gelegenheid. Hierdoor gaat men zich langzaam maar zeker met de Tobbe identificeren.

4.2.3. Kategorie 6, de kerngroep.

De kenmerken zijn:

- 1. Verwerping van konventionele sociale normen en regels, die van belang zijn voor de identiteitsvorming van het individu, d.w.z. in de richting van de socialisatie-instituten.
- 2. Aanwezigheid van kriminaliteit of vaker het leunen tegen die sfeer; tevens is men vaak werkloos.
- 3. Ingroup-karakter door in zichzelf verankerd te zijn; dit is o.a. te zien in het karakter van de ontspanning en de mate van intimiteit onderling.
- 4. Handige manier om in leven te blijven of zichzelf van het noodzakelijke te voorzien.
- 5. Identifikatie met de Tobbe is sterk en kan zich uiten door veel aanwezig zijn of het uitoefenen van een baantje.

4.2.4. De uitwerking.

Ten aanzien van deze kategorieën hebben wij de volgende vragen gebruikt:

- Hoe vind je de Tobbe?
- Waarom kom je er?
- Met wie kom je er?
- Wat vind je van de vaste groep? En zou je het zelf willen?
- Waarom zit je op school? En wat wil je later worden?
- Wie zoek je op bij persoonlijke problemen?
- Waarom gebruik je hasj en bier? Waarom gebruiken de mensen het hier?
- Wat vind je van de maatschappij, die je oplegt wat je moet gaan doen?
- Wie ken je allemaal in de Tobbe en wie er buiten en wat vind

- je van hen?
- Wat vinden je ouders ervan dat je in de Tobbe komt? En van de Tobbe zelf? En wat zeggen je vrienden ervan?
 - Zou je meer van de Tobbe willen, wat zoek je er en wat mis je?

Kategorie 5 onderscheidt feitelijk twee groepen: groep 5a die zichzelf (nog) niet zo problematisch ervaart en groep 5b, die zeer nadrukkelijk moet kiezen. De identiteitsperceptie van deze laatste groep zal afhangen van de groep waarnaar zij zich refereert met haar gevolgen voor latere maatschappelijke positie en voor de mate waarin zij als sociaal afwijkend wordt bestempeld.

Wij zullen de resultaten weergeven door een beeld te schetsen van de verschillende "typen" Tobbebezoekers, aan de hand van bovenomschreven categorieënschema.

Een nadeel van het schetsen van dit beeld in kwalitatieve termen is wellicht het ontbreken van een bepaalde "exaktheid". We geven geen kwantitatieve gegevens en wij zullen dus nauwelijks werken met percentages, gemiddelden en/of andere cijfers.

Naar ons inzicht echter, verdient de kwalitatieve benadering in ons onderzoek de voorkeur boven een of andere kwantitatieve benaderingswijze, omdat ons doel vooral hierin is gelegen, inzicht te verschaffen in de beweegredenen, positie, aard en identiteit van de bezoekers. Met een dergelijke benadering komt men waarschijnlijk meer te weten over de bezoekers van de Tobbe en hun ervaringswerkelijkheid, dan door alleen maar te werken met statistische berekeningen.

4.3. Beschrijving van de Tobbebezoekers.

De categorieën 1, 2 en 3, te weten school, bedrijf en gezin kunnen opgevat worden als een ondersteuning of ontkenning van de categorieën 4, 5 en 6 resp. beginnende groep, wiebelgroep en kerngroep. D.w.z. dat de eerste drie categorieën vaak al de eerste aanwijzingen geven voor het plaatsen in een van de drie laatste categorieën. Vandaar dat wij de resultaten aan de hand van de laatste drie categorieën kunnen en willen weergeven.

4.3.1. De beginnende groep.

De sociale controle van de eerste drie socialisatie-instituten op de bezoeker is groot. Zijn opvattingen en gedragingen zijn sterk verbonden met hetgeen die socialisatie-instituten hem aanleren. Men stemt zijn gedrag voornamelijk af op die waarden waarmee men gekonfronteerd wordt op school, thuis of op zijn werk. De bezoekers die tot deze groep gerekend kunnen worden, zullen die waarden óf niet onderzoeken óf na onderzoek aannemen. Het lid van de beginnende groep ontwikkelt zijn identiteit en zoekt daarvoor naar "betekenisvolle anderen", personen of groepen waarop hij zijn gedrag kan richten. Welnu, de bezoeker vindt die betekenisvolle anderen in zijn ouders, leraren of op zijn werk.

Men komt toevallig in de Tobbe of wordt er via vrienden van school geïntroduceerd. Men oriënteert zich en maakt wellicht in de Tobbe kennis met andere personen, die daar reeds langer aanwezig zijn.

Dit bezoek zal voornamelijk het karakter bezitten van vrijetijdsbesteding, ontspanning en ook wel nieuwsgierigheid. Zelden komt men er, omdat men het thuis zo vervelend vindt of omdat men zo ontzettend genoeg heeft van school. In een aantal gesprekken met jongeren kwam naar voren, dat hoewel zij redelijk met hun ouders konden opschieten, zij over een paar zaken niet met hen konden praten en wél met hun vrienden in de Tobbe. (Vroegen wij door, dan kwam steeds de verzekering dat men aardige ouders had). Daarbij werkt zo'n bezoek menigmaal prestige verhogend voor hen, die tegen hun vrienden kunnen zeggen in de Tobbe geweest te zijn. Informatie over die Tobbe verneemt men toevallig op school of via zijn vriendenkring. Als men in de Tobbe komt of zit, gebeurt dat vaak in gezelschap van vrienden van school of van het werk.

Binnen de Tobbe komt er vrijwel geen contact tot stand met de andere, nog te beschrijven, groepen. Hiervoor zijn wel enkele oorzaken te noemen. Op de eerste plaats komt men niet zo vaak in de Tobbe (hoogstens 1 à 2 maal per week). Verder zien we deze bezoekers vaak alleen dan verschijnen als er een activiteit georganiseerd wordt (optreden van een popgroep, filmvoorstelling, e.d.).

Vandaar ook dat deze groep nog niet beschikt over uitgebreide en gedifferentieerde argumenten, waarin zij hun socialisatie-instituten bekritisieren of zelfs verwerpen. Immers, zij komen niet of nauwelijks in contact met groepen die wel over (al dan niet juiste) argumenten beschikken om die socialisatie-instituten op hun waarden en normen te bekritisieren of te verwerpen. Later zal blijken dat het contact met de wiebelgroep in geringe mate wel kan en zal bestaan, maar ten aanzien van de kerngroep gaat het gesignaleerde gebrek aan contact en communicatie volledig op. We willen nog vermelden, dat het hier niet alleen maar om de bezoeker gaat die kwa leeftijd jonger is dan de leden uit de volgende groepen. Immers, oudere jongeren zullen vaak evenzogoed onder invloed staan van en hun gedrag blijven afstemmen op school, gezin of werk. Zij verwerpen die instituten niet en bezitten een levensstijl die afwijkt van het gedrag van de kerngroep.

Hun proportie is vanzelfsprekend tamelijk klein, er zijn immers voor hen voldoende alternatieven (soos, sportclubs, e.d.).

Tot slot kan over deze onderscheiden groep gezegd worden dat men nog voor het merendeel op school zit of pas een begin maakt met werken, maar ook zij die reeds langer op school zitten of een werkkring hebben en de socialisatie-instituten niet afwijzen, moeten tot de beginnende groep gerekend worden.

Trekken wij nog een vergelijking met de kenmerken van de kerngroep dan heeft de eerste groep een levenswijze en een zelfperceptie, die vooral door haar verbondenheid met de konventionele socialisatie-instituten sterk verschilt van de laatste groep.

4.3.2. De wiebelgroep.

Het belangrijkste kenmerk van deze groep is haar tendens naar

zichzelf te refereren in termen van de kerngroep. Dit wil zoveel zeggen, dat zij in de vaststelling van haar zelfperceptie meer gebruik maakt van wat zij van de kerngroep al dan niet bewust aangeleerd heeft. Dit leerproces is nog niet van die aard, dat de betekenis en invloed van de voornoemde socialisatie-instituten afwezig is. Nog steeds gelden deze als beïnvloedende factoren in het vormen van de identiteit van personen uit deze groep. Vaak verwerpt men de socialisatie-instituten niet in hun geheel, maar men stelt bepaalde waarden of normen ter discussie. Men verwerpt b.v. de school, maar ziet tegelijkertijd toch wel de behoefte om een opleiding te volgen; m.a.w. de school als instituut (met een autoritaire hiërarchische structuur) wordt afgevoerd, terwijl ontwikkeling/ontplooiing als waarde onderschreven wordt.

Kortom, de sociale verankering ligt nog niet geheel en uitsluitend bij de kerngroep: Men "wiebelt" a.h.w. tussen twee werelden in zoals een van de bezoekers het treffend stelde en waardoor wij op de benaming van deze groep bezoekers kwamen.

Van de andere kant is het gevoel van eenheid met die socialisatie-instituten bij deze groep geringer van omvang dan bij de beginnende groep. Vergeleken met deze laatste groep gaat zij duidelijker motieven zoeken om zich tegen de gedragsregels van de konventionele socialisatie-instituten, waaraan zij tot dan toe sterk verbonden was, af te zetten. Hier komt de specifiek moeilijke aard van de adolescentieperiode aan de orde.

De waarden van de samenleving liggen nog ver buiten het gezichtsveld van de adolescent en het onderzoeken van die waardenoriëntaties brengt vaak verwarring. In deze periode bestaat de behoefte om een eigen identiteit te ontwikkelen. Een streven, waarbij de vriendenkring een belangrijke rol speelt.

De maatstaven van een dergelijke groep, die in gedragslijnen en opvattingen naar voren komen, worden ten aanzien van de wiebelgroep in sterke mate ontleend aan de kerngroep. Ondanks deze sterke referentie kenmerkt deze groep zich door toch een mening of gezichtspunt te formuleren, die gesteld is in het kunnen waarnemen en overzien van de levenswijze van de kerngroep. Deze redelijke zelfstandigheid heeft tot gevolg, dat men niet direct die levenswijze voor zichzelf wenselijk acht. Dit naar zijn aard bijzonder moment kan zijn verklaring vinden in de vaststelling, dat de personen uit deze groep vaak nog in het bezit zijn van een haalbaar maatschappelijk toekomstperspektief (b.v. school of werk), dat een doel kan vormen voor de gedragingen en denkbeelden van het individu. Deze stand van zaken geeft weer, dat in deze groep een breekpunt aan te geven is, dat tegelijkertijd ook door de betrokkenen zelf wordt waargenomen. Hierbij behoort tevens het redelijkerwijs op de hoogte zijn van de konsekwenties, die een van de twee gedragslijnen met zich meebrengt.

Kortom, de mogelijkheid en realisatie van alternatieve gedragslijnen doen de kans op een eenzijdig gericht referentieproces verminderen. In ieder geval zouden wij op grond van deze observaties en ons perspektief (identiteitsvorming) willen vasthouden, dat deze groep problematisch is. De keuze die men zal maken uit de twee onderscheiden mogelijkheden zal beslissend en vormend werken op hun identiteit.

Het zoeken van de individuen naar een oplossing van een identiteitsproblematiek zal prikkels ontvangen uit richtingen, die deze behoefte direkt bevredigen zonder dat deze duurzaam van aard zijn. Deze middelen kunnen aanwezig zijn en zelf ontdekt worden. Echter, de sterke referentie aan de kerngroep brengt eerder met zich mee, dat het aangeven daarvan grotendeels door deze laatste groep geschiedt in al dan niet bewuste vorm. Hierdoor ontstaat er een zich langzaam voltrekkende identificatie aan de kerngroep ter oplossing van hun probleemsituatie.

Men kan zich indenken, dat het konstrueren van een nieuw of aangepast identiteitskader ter beheersing van de probleemsituatie zeer veel individuele moeite en maatschappelijke begeleiding vergt. Vooralsnog zou, naar onze veronderstelling, het kreëren van een daartoe geëigende situatie gekarakteriseerd kunnen worden door een andersoortig proces van referentie. Een proces, dat niet doorloopt in de richting van maatschappelijk afwijkend gedrag.

Deze groep bezoekers komt vaker in de Tobbe dan die uit de eerste groep. Men treft ze niet alleen aan bij activiteiten maar ziet ze ook op doordeweekse avonden. Men heeft ook veel meer kennissen en vrienden in de Tobbe, men kent het en voelt zich er meer dan de eerste groep thuis. In deze groep treffen we de meeste mensen aan die zich verbonden voelen met de Tobbe; zij komen er omdat hun weinig alternatieven ter beschikking staan. In deze groep vindt men ook een groter verantwoordelijkheidsgevoel voor de Tobbe dan bij de andere groepen. Bij de beginnende groep ontbreekt de kennis over de Tobbe, men kijkt er nog tegen op en vindt het "ruig". In de wiebelgroep treffen we mensen aan die willen meedenken over en werken aan de doelstellingen van de Tobbe. Deze mensen vinden we soms terug in de Tobberaad (dit is een groep bezoekers die meepraat over het beleid in de Tobbe).

4.3.3. De kerngroep.

In het voorgaande hebben wij reeds verscheidene malen het een en ander over de kenmerken van deze groep meegedeeld. Deze groep die wij als kerngroep aanduiden, heeft een levenswijze opgebouwd die draait om bepaalde criteria en zekere gemeenschappelijke ervaringen.

Vergeleken met de voorgaande groepen is de sociale controle en binding met de konventionele socialisatie-instituten geminimaliseerd. Sterker, zij doet afstand of verwerpt die konventionele normen en gedragingen die vanuit het door ons gebruikte perspectief belangrijk zijn voor de identiteitsvorming van het individu. Deze verwerping vindt niet altijd zijn oorzaak in een bepaalde (kritische) afweging van de waarden en normen van de socialisatie-instituten school, gezin of bedrijf.

Er dient op gewezen te worden, dat er voor de leden van deze groep vaak niets anders opzit dan verwerping en afwijzing van de konventionele gedragsregels. Vaak is men op de een of andere wijze "losser" komen te staan van de konventionele socialisatie-instituten. Men komt in een jeugdgevangenis terecht, loopt van huis weg, raakt zijn baan kwijt of kan op school niet meer meekomen. De gemeenschappelijk gedeelde ervaring van de bezoekers

uit deze groep is echter vaak het niet meer opgevangen worden binnen de reeds genoemde instituten. Men wordt a.h.w. "uitgestoten". Op dit punt aangekomen gaan de jongeren m.b.t. hun identiteitsvorming zoeken naar nieuwe "signifikante anderen". Het is immers onmogelijk een identiteit te vormen zonder dat men zich kan refereren aan anderen. Als de instituten als school, bedrijf en gezin wegvallen zal men gaan (moeten) kiezen voor de vriendenkring.

Tegen deze achtergrond ontwikkelt deze groep een bestaansgrond voor haar positie d.m.v. haar opvattingen en overtuigingen. Naast dit kenmerk karakteriseert zij zich door het leunen tegen een kriminele sfeer. Gekoppeld hieraan is men vaak werkloos en maakt men veelvuldig gebruik van drogerende middelen. Voorts bezit men een "handige" manier om in leven te blijven en zichzelf van het noodzakelijke te voorzien.

Anders dan de hiervoor beschreven groepen bezit de kerngroep geen haalbaar maatschappelijk toekomst-perspektief, dat een doel kan zijn en waarop gedragslijnen afgestemd kunnen worden.

Gezien de gemeenschap van ervaringen is het niet zo verwonderlijk dat deze groep een "ingroup" karakter bezit, dat echter intern in de mate van intimiteit kan verschillen.

Men kan verder niet spreken van een min of meer georganiseerde duidelijk voor haar positie of voor haar ideologie strijdende groep. Gaan wij terug naar hetgeen in het bovenstaande werd vermeld, dan kunnen wij stellen dat de kerngroep m.b.t. haar identiteitsontwikkeling het minst problematisch is, omdat zij zich aan zichzelf en haar levenswijze refereert.

Vanuit het oogpunt van maatschappelijke waardenoriëntaties kan de disharmonie met de waardenoriëntaties van deze jeugdgroep structureel deviant gedrag voorbereiden. De toenemende bindingen van het individu aan door andere mensen als maatschappelijk onaangepast (en dus ongewenst) bestempeld gedrag, maken hem en zijn gedrag tot afwijkend. Wij zien deviant gedrag dus als het gevolg van de toepassing van regels en sancties door anderen en niet als een inherente eigenschap in verschillende situaties. Op grond van deze opmerkingen voegen wij de beschreven levenswijze van de kerngroep onder deviant gedrag.

Derhalve is het nu mogelijk om te verklaren, waarom de Tobbe naar buiten toe de image bezit van maatschappelijk afwijkend. Het identifikatiemoment voor mensen buiten de Tobbe ligt nu in de manifestaties van de kerngroep, terwijl het behoren tot die groep als eindstadium gezien kan worden van het "karrièreproces" dat men in de Tobbe kan doorlopen. Op zichzelf is dit geen uitspraak over de mate van identifikatie en betrokkenheid van de kerngroep met de Tobbe. Deze is niet zo sterk en omvat vanuit die groep stellig niet een verwijzen naar het centrum als een soort "superpersoon" en de daaraan belangrijk geachte groepssymbolen.

4.4. Onderlinge verhouding van de in de Tobbe aanwezige groepen.

Op basis van onze onafhankelijke schattingen is het mogelijk de onderlinge proporties tussen de door ons onderscheiden groepen aan te geven. Vermeld dient te worden dat deze cijfers niet gebaseerd zijn op een enkele avond maar wij in ons veldwerk voortdurend gelet hebben op die onderlinge verhouding.

Om een indruk te geven van de aantallen bezoekers en de procentuele verhouding tussen hen moeten we onderscheid maken tussen de verschillende dagen en het al dan niet plaats vinden van activiteiten.

Tabel. Aantal bezoekers en de verdeling per dag en per activiteit.

	beginnende groep	wiebel- groep	kern- groep	totaal ¹⁾
zaterdagmiddag (geen activiteit)	40%	40%	20%	100
zaterdagavond (activiteit)	40%	40%	20%	200
zaterdagavond (geen activiteit)	30%	40%	30%	100
zondagmiddag (geen activiteit)	30%	40%	30%	80
zondagmiddag (activiteit)	40%	40%	20%	200
zondagavond (geen activiteit)	30%	40%	30%	100
door de week (geen activiteit)	20%	20%	60%	50

1) in absolute aantallen

Het totale aantal bezoekers moet wel zo geïnterpreteerd worden dat velen slechts een korte tijd in de Tobbe doorbrengen en daarna naar elders verdwijnen, d.w.z. dat het opgegeven absolute aantal bezoekers niet konstant de hele avond aanwezig hoeft te zijn.

4.5. Kwalitatieve indeling van de Tobbebezoekers.

Aan bovenbeschreven indeling van de Tobbebezoekers in beginnende groep, wiebelgroep en kerngroep hebben wij de term "karrière" verbonden. We spraken dan ook van een "Tobbe-karrière". Het is niet gemakkelijk om alle sociologische aspecten daarvan te noemen, maar het lijkt ons wel wenselijk om zo overzichtelijk mogelijk het idee achter de term "karrière" uit te leggen.

Wij gaan ervan uit, dat gedrag patronen niet zomaar een gegeven van het ogenblik zijn, maar dat zij zich in een ordelijke opvolging ontwikkelen. Hierbij houden we rekening met een opvolging van fasen en van veranderingen van het individueel gedrag en de veranderende opvattingen van het individu daaromtrent. Deze gang van zaken heeft natuurlijk gevolgen voor de wijze, waarop een individu zichzelf ziet; b.v. in de adolescentie zal hij niet graag als kind gezien willen worden en hij gedraagt zich ook niet zo.

Wat heeft "karrière" hiermee te maken? Alle veranderingen van het individueel gedrag en de opvattingen kunnen bij een zich ontwikkelend individu als een opeenvolging gezien worden van de ene naar de andere "levenspositie". Een dergelijke opeenvolging voltrekt zich niet vanzelf, maar wordt gevoed door een aantal belangrijke factoren. Deze factoren kunnen gelegen zijn in het karakter van de sociale omgeving, b.v. het aanwezig zijn van de kerngroep en de kans om er contact mee te krijgen. Tevens kunnen die factoren liggen in de gezichtspunten, de motivaties en verlangens van het individu zelf: een Tobbebezoeker met disharmonische relaties met de socialisatie-instituten zal geneigd zijn te proberen zichzelf te vinden in de levenswijze van de kerngroep (ofschoon deze koppeling niet noodzakelijk is).

We vragen ons nu af wat het verloop van zo'n karrière is en waarom en wanneer men besluit een "Tobbe-karrière" niet te volgen na er toch vluchtig contact mee gehad te hebben. Tijdens het opgroeien raakt het individu door een proces van binding steeds meer betrokken bij de konventionele socialisatie-instituten (gezin, school, bedrijf, informele groep en jeugdorganisatie). Hij is er zodanig aan verbonden, dat een inbreuk maken op het aangeleerde gedrag wel mogelijk is, maar hem doet konfronteren met de veelvoudige gevolgen daarvan. Een gang van zaken, die hem van zo'n daad af doet zien. Als het individu tijdens zijn ontwikkeling in het gezin en andere socialisatie-instituten een ongunstige bodem vindt voor een harmonische ontwikkeling van zijn eigen identiteit, dan zal hij naar een omgeving zoeken waar hij dat wel kan en waartoe hem tevens gelegenheid wordt gegeven om zichzelf te bepalen en aanvaard te voelen. Men zou kunnen zeggen, dat naarmate de ervaringen en relaties met de socialisatie-instituten ongunstiger waren, het individu veel minder geneigd is om zich verder te verbinden aan die instituten. Echter door zichzelf tegen hen af te zetten, zal hij oog in oog staan met de gevolgen, waarvoor hij een zekere oplossing moet vinden. Want hoe dan ook, hij zal zich door de mensen in de maatschappij niet aanvaard vinden en hij kan zichzelf moeilijk in hen terug vinden.

Het bovenstaande is een iets abstraktere formulering van wat wij in de Tobbe zagen gebeuren. Daar constateerden wij, dat bezoekers met disharmonische relaties met gezin, school e.d. veel eerder de kans liepen om in de kerngroep te belanden. Dit wil dus niet zeggen, dat 'konventionele' bezoekers zo iets niet zouden doen. De vraag wordt dan wel waarom zij dat niet doen, laat staan consequent doorgaan. Hierboven hebben we het antwoord al geformuleerd.

De eerste stap in de richting van de kerngroep wordt meestal gevormd door een 'non-konformistische' daad tegenover wat men van de socialisatie-institute heeft geleerd. B.v. de hasj in de Tobbe stelt een bezoeker in staat ermee te experimenteren in aanwezigheid van en misschien in contact met de kerngroep, waardoor hij een geregelde gebruiker kan gaan worden. De bezoeker leert dus participeren in een bepaalde groep met een zekere levenswijze en organiseert zijn gedrag, motieven en interesses volgens die levenswijze c.q. die van de kerngroep. Deze verandering brengt met zich mee dat men zichzelf en anderen op een bepaalde manier ziet. Zit een bezoeker eenmaal in de kerngroep dan zal hij alles moeilijk kunnen terugdraaien naar zijn aan-

vankelijke uitgangstelling. Hij zal de twee voorgaande fasen hebben doorgemaakt, terwijl van de andere kant een lid van de beginnende groep de twee volgende fasen niet hoeft te doorlopen. (D.w.z. hij hoeft geen kernlid te worden.)

De bovenstaande analyse gaat niet op voor Eureka; d.w.z. dat daar geen sprake is van een 'karrière'. De kwalitatieve indeling van de Eureka-bezoekers volgt een andere lijn, die in het volgende hoofdstuk beschreven wordt.

Hoofdstuk V, RESULTATEN VAN ONDERZOEK IN HET JEUGDCENTRUM EUREKA.

5.1. Inleiding.

De veldwerkfase in Eureka kwam chronologisch gezien na die van de Tobbe. Hierdoor werden wij met enkele belangrijke hoofdvragen gekonfronteerd:

- 1) Hoe konden wij zo effectief mogelijk met onze participerende methode gegevens krijgen bij een zeer jong publiek?
- 2) Moesten wij dezelfde categorieën gebruiken als in het jeugdcentrum de Tobbe?

Herhaaldelijk hebben wij aan het begin van het veldwerk in Eureka beraadslaagd welke tactieken wij het beste konden volgen om inzicht te krijgen in de aard van het publiek. Direkte deelname was, anders dan in de Tobbe, simpelweg erg moeilijk. Na rijp beraad besloten wij met de volgende introductie te werk te gaan:

"Wij willen in Leiden ook een jeugdcentrum gaan oprichten en zijn hier om te kijken hoe wij zoiets moeten gaan aanpakken. Daarom willen we je het een en ander vragen".

Deze formule bleek een heel goede ingang te zijn (vooral bij de jongere bezoekers), maar werd niet gebruikt bij die bezoekers die wij al uit de Tobbe kenden of waarmee wij direkt contact hadden. Verder moesten wij, over het algemeen gesproken en zeker in vergelijking tot de Tobbe, in Eureka in sterke mate, naar bepaalde gegevens "doorvragen", omdat de aard van het publiek daartoe noodzaakte.

Onze tweede vraag betrof het gebruik van het categorieënschema. Wij hebben reeds in een voorgaand hoofdstuk gezegd dat onze keuze voor participerende observatie als waarnemingstechniek en de daarop aansluitende CCM-methode ingegeven werd om onze vragen en denkbeelden zo volledig mogelijk te laten aansluiten bij het onderzochte publiek.

Zouden wij het categorieënschema van de Tobbe hebben gebruikt, dan zouden wij het eigen karakter van het Eureka publiek geweld hebben aangedaan. Vandaar dat wij besloten om met ons oorspronkelijk schema Eureka in te gaan om vervolgens te kijken in hoeverre dit schema zou werken.

Voor het geheel van categorieën en kenmerken verwijzen wij naar hoofdstuk III.

5.2. De Eureka bezoeker.

Globaal kan gesteld worden dat er een vrij grote overeenkomst tussen alle Eureka bezoekers te vinden is.

Deze overeenkomst wordt ingegeven door naar de aard en intensiteit van de relatie tussen bezoekers en de drie socialisatie-instituten (gezin, school en bedrijf) te kijken.

Voor verfijningen en nuancering van het totaal-beeld zijn wij dan ook aangewezen op de categorieën 4 en 5 (resp. informele groep en jeugdorganisatie, m.n. Eureka).

Daarom schetsen wij eerst het beeld van de bezoeker aan de hand van de categorieën 1, 2 en 3, om daarna te besluiten met de onder-

verdeling aan de hand van de laatste twee categorieën.

Wij kunnen zeggen dat de Eureka-bezoeker in een levensperiode zit, waarin de problemen van de adolescentie meer en meer een rol gaan spelen.

De overgang naar volwassenheid die nu begint, bestaat uit het afstand nemen van het gezin en het zoeken naar volledige maatschappelijke akseptatie. Het individu wil in die periode ruimte hebben om zelf te bepalen wie hij is, m.a.w. om een eigen identiteit te gaan ontwikkelen.

Aangezien dit nu het geval is met een gehele groep jongeren, die een zekere leeftijdsbegrenzing heeft, vragen wij ons af hoe zo'n groep i.c. het Eureka-publiek een dergelijk proces doormaakt.

In het algemeen staat de Eureka-bezoeker nog sterk onder invloed van de socialisatie-instituten gezin, school en bedrijf, voor wat betreft haar opvattingen over zichzelf en de daarop afgestemde gedragingen, motieven en wensen.

De relaties van die Eureka-bezoeker met de leden van het gezin kan men "goed" noemen. Er is in zoverre afwijzing dat men de ouders "ouderwets" vindt, wat na doorvragen blijkt neer te komen op bepaalde opvattingen over te laat thuis komen, niet van pop-muziek houden e.d. En mocht de relatie toch niet "goed" zijn dan is er nog geen sprake van een fundamenteel verschil van opvattingen tussen ouders en het individu, tenzij de opgroeiende adolescent zich inderdaad sterk tegen hen afzet met de gevolgen voor zijn gedrag en de richting van zijn identiteitsvorming.

Hoe zijn de relaties van de Eureka-bezoeker met de school?

De Eureka-bezoeker staat zeker niet te juichen als hij naar school mag, maar een definitieve afwijzing is niet aanwezig; men ziet de zin van een opleiding voor een beroep of verdere studie en wat men daarvoor moet doen. De relatie tussen leerlingen onderling is zonder meer goed, maar de relatie tussen leraar en leerling wordt meestal als "redelijk" of "slecht" gekwalificeerd. Dit verschijnsel vindt misschien zijn oorzaak in het feit dat de relatie tussen leerlingen onderling nu eenmaal anders is en eerder op de eigen groep gericht is, waarbij de leraar als buitenstaander wordt gezien.

Gaan wij onze voorvallen na, dan zien we het verband verschijnen tussen gezin en schoolsituatie. Beide sluiten op elkaar aan in die zin dat de Eureka-bezoeker m.b.t. zijn identiteitsvorming bij de socialisatie-instituten gekonfronteerd wordt met een socialisatie in dezelfde richting.

Voor bezoekers die reeds een werkkring hadden was het bedrijf als socialisatie-instituut eveneens belangrijk voor een zelfde afstemming van de socialisatie.

Hieruit volgt dat school, gezin en bedrijf elkaar positief ondersteunen en alle drie gericht zijn op maatschappelijke waarden-oriëntaties.

Door dit alles zal een duidelijke en gedifferentieerde meningsvorming over die instituten in eerste instantie nauwelijks plaatsvinden.

Vormt men zich wel een opinie over deze instituten, dan zal deze mening zelden of nooit afwijzend van aard zijn.

5.3. Onderverdeling van de Eureka-bezoekers aan de hand van categorieën 4 en 5.

De categorieën 4 en 5 hebben resp. betrekking op de relaties in de informele groep en de relaties van bezoeker tot het jeugdcentrum.

5.3.1. De grote groep bezoekers.

Deze groep is in vergelijking tot de andere groepen de grootste in aantal.

We spreken wel van groep omdat zij bepaalde kenmerken gelijk hebben; we moeten deze individuen echter meer zien als een categorie. Er is geen sprake van een sterk onderling verband en een bepaalde intimiteit; het optreden naar buiten als groep met een zeker doel ontbreekt.

M.a.w. wij willen de aard van deze groep (categorie) zien als niet sterk kollektief bewust.

Dit wil niet zeggen dat de individualiteit van de individuen uit deze groep sterk geprononceerd is. Het geval wil, dat juist de sterke band met de socialisatie-instituten er voor zorgt dat het individu zich uitdrukt in termen van wat hem door die instituten is aangeleerd.

In onze voorvallen bleek b.v. dat men niet antwoordde vanuit zichzelf maar vanuit school, gezin en bedrijf, de betekenisvolle anderen.

Het individu uit deze groep zal vanuit zijn vriendenkring (informele groep) weinig richtlijnen krijgen m.b.t. zijn identiteitsvorming.

De banden onderling zijn hiervoor niet nauw genoeg. Er is eerder sprake van elkaar iets meer kennen dan alleen van gezicht.

De opname in het gezin is nog zo sterk, dat de behoefte aan de ontwikkeling van uitgesproken "peer-groups" (nauw en krachtig onderling verbonden groep) gering is, tenminste binnen Eureka. Toch gaat het hier niet om een aparte, geïsoleerde groep bezoekers. Beter is om te spreken van een groep, die zich onderling weinig identificeert en weinig met elkaar communiceert.

Vanuit het centrum gezien is de aard van deze groep wat betreft hun richtsnoer voor gedrag zodanig, dat zij in vergelijking tot de andere groepen een zeer geringe identifikatie aan groepssymbolen en aan het centrum als "superpersoon" demonstreert. Hiermee bedoelen we dat de betrokkenheid tot anderen in haar groep en tot de leiding van Eureka veel geringer is dan die van de groep vrijwilligers en medewerkers, of er zelfs helemaal niet is. Kortom, deze groep laat zich niet kenmerken door dichte, sociale netwerken en nauwe relaties, maar meer door losse sociale contacten, die bedoeld worden in een gemeenschappelijke situering (=Eureka). De sociale verankering ten aanzien van hun identiteit ligt elders.

5.3.2. De groep vrijwilligers.

Het voornaamste onderscheid tussen de grote groep bezoekers en deze groep ligt in de verhouding tot de leiding van het centrum en de onderlinge relaties binnen de groep.

Deze groep heeft belangstelling voor organisatorische en de lei-

ding betreffende zaken en voelt zich medeverantwoordelijk voor de orde binnen Eureka.

De relaties onderling zijn van dien aard, dat aantal en intensiteit groter van omvang zijn dan bij de vorige groep. De relatie met de leiding wordt in het algemeen "goed" genoemd.

Hoewel zij zich, meer dan de vorige groep, kollektief beleven gaan zij er toch niet helemaal in op. Hun positie en karakter maken duidelijk dat zij Eureka meer zien als aanzet en start voor een langere sociale ingroeiperiode. Dat wil zeggen, dat zij door het opdoen van organisatorische ervaring en het bewegen binnen een kader, dat verder gaat dan het gezin, zich langer voorbereiden op de maatschappij en niet direkte opname daarin beogen.

Door hun sterkere identifikatie met het centrum als "superpersoon" werken gezin, school en informele groep samen met de jeugdorganisatie in elkaars verlengde.

5.3.3. De groep medewerkers.

Deze groep is kwa leeftijd ouder dan de beide voorgaande en is reeds zover dat zij op het punt staat Eureka te verlaten. Men zal zich zeker niet aan de eerste groep refereren voor de eigen identiteitsontwikkeling en zoekt de vrijetijdsbesteding met vrienden buiten Eureka.

Het werk in Eureka wordt gezien als een soort hobby.

Hieruit kan men enerzijds opmaken dat Eureka als jeugdorganisatie voor hen geen betekenisvolle andere (meer) is, anderzijds, dat men zich richt op het uitoefenen van een beroep, status en sociaal aanvaarde levenswijze voor toekomstig gedrag; men is gereed voor de maatschappij.

Vergelijken wij deze groep met de groep vrijwilligers en de grote groep bezoekers dan lijken medewerkers en vrijwilligers het meest op elkaar; zowel de vrijwilligers als de medewerkers zijn maatschappelijk georiënteerd.

De groep van medewerkers voelt zich niet sterk kollektief met elkaar verbonden, maar richt zich meer individueel op wat men in de naaste toekomst denkt te gaan doen.

5.4. De relatie van de drie groepen tot elkaar.

Wij hebben gezien, dat de invloed en de binding van de groepen Eureka-bezoekers aan de socialisatie-instituten groot zijn en op elkaar aansluiten.

Bij de identiteitsvorming fungeert Eureka als een (belangrijke) tussenschakel naar maatschappelijke waardenoriëntaties, hoewel men zich dit misschien niet bewust is en men niet met actieve vorming in die richting expliciet bezig is.

Deze omstandigheden geven een algemene basis aan het gegeven onderscheid tussen de bezoekers.

Wij kunnen hierbij veronderstellen, dat het worden van een vrijwilliger of medewerker een keuze inhoudt. Niet alle bezoekers willen vrijwilliger of medewerker worden.

Wij veronderstellen dat de gedane keuze kwa inhoud min of meer gelijk is, maar dat plaats, tijd en persoonlijke motieven voor de vorm en realisatie belangrijker zijn. Dat wil zeggen, dat men een dergelijke bezigheid in Eureka kan gaan doen, maar eventueel ook ergens anders.

Deze veronderstelling wordt geleid door de gedachte dat de invloed van de socialisatie-instituten zodanig is dat het individu tijdens zijn identiteitsontwikkeling naar een situatie zoekt waarin hij aan de aangeleerde gedragingen en verwachtingen in de richting van maatschappelijke aanpassing kan voldoen.

Kiest men voor vrijwilliger in Eureka dan zullen persoonlijke motieven als plaats, tijd, interesse en stimuli vanuit de vriendenkring van doorslaggevende betekenis zijn.

Hierbij is het niet noodzakelijk om vanuit de grote groep bezoekers vrijwilliger te worden. Hetzelfde geldt m.b.t. de groep medewerkers. Hoewel deze laatste groep wat betreft haar oriëntaties in het ver- lengde ligt van de twee voorgaande groepen zullen ook hier plaats, tijd en persoonlijke redenen een rol gaan spelen bij keuze voor medewerker.

Is men medewerker dan hoeft men niet de twee voorgaande fasen doorlopen te hebben, ofschoon die mogelijkheid vanzelfsprekend wel open staat.

Dit gaat ook op voor de groep vrijwilligers in relatie tot de grote groep bezoekers. Men zou ten aanzien van de keuze voor mede- werker kunnen opmerken, dat de relatie tot de socialisatie-insti- tuten nog duidelijker wordt; men heeft overzicht over de institu- ten en keurt ze niet af, maar heeft zich impliciet er steeds meer aan verbonden.

5.5. De relatie met de Tobbe.

Tijdens ons veldwerk in Eureka hebben wij regelmatig een aantal mensen ontmoet, dat ook in de Tobbe kwam. Wij merkten tevens dat de jongere bezoekers van Eureka niet in de Tobbe mochten of wilden komen.

Dit vanwege het verbod, hun opgelegd door hun ouders of de "wilde" verhalen die over de Tobbe de ronde deden.

Verder constateerden wij dat de mensen die naar de Tobbe gingen zeker niet tot de kerngroep maar zelfs ook niet tot de wiebelgroep te rekenen waren. Deze Eureka-bezoekers kenden in de Tobbe dan ook alleen maar mensen, die tot de beginnende groep te rekenen zijn (zie hoofdstuk IV).

Hieruit konkluderen wij dat de Eureka-bezoekers die naar de Tobbe gaan, dit óf doen uit een bepaalde mate van nieuwsgierigheid óf met het idee iets "spannends" te gaan ondernemen. Het is een uitzonde- ring als men beide centra herhaaldelijk en regelmatig bezoekt.

Natuurlijk waren er in de Tobbe ook bezoekers die vroeger wel in Eureka kwamen, maar die gingen niet langer naar Eureka omdat zij dat te veel op een "kindercrèche" of een "speeltuin" vonden lijken. Zij vonden Eureka te "lief".

Van het moment waarop men besluit voortaan de Tobbe te bezoeken verwijzen we naar het vorig hoofdstuk waarin de Tobberesultaten besproken werden.

Wij zouden kunnen zeggen, dat iedere Eureka-bezoeker een potentiële Tobbe-bezoeker kán worden. Dit is echter geen noodzakelijkheid, maar zal afhangen van de zich ontwikkelende relaties tussen het individu en de socialisatie-instituten en de ruimte waarin hij een sociaal en persoonlijk aanvaarde identiteit kan ontwikkelen.

Hoofdstuk VI. Afsluiting.

Na het verloop van het onderzoek en het verslag van onze bevindingen gegeven te hebben, willen wij hier terugkomen op de door ons geformuleerde probleemstelling. Zij dient hierbij als leidraad, teneinde de inhoud van de twee voorafgaande hoofdstukken te vertalen in aanzetten tot een te voeren beleid. Het ligt niet op ons terrein en in onze bedoeling om dergelijke aanzetten in de meest direkte beleidstermen weer te geven.

Wel omvat ons onderzoeksmateriaal een aantal interpretaties en konklusies, waarvan een gedetailleerde praktische uitvoering in handen ligt van diegenen, die voor een beleid in Apeldoorn verantwoordelijk zijn.

Onze probleemstelling luidde: "Hoe kan een jeugdcentrum inspringen op de problematiek, die de jongeren ervaren bij hun identiteitsontwikkeling, gerefereerd naar de voornoemde socialisatie-instituten?"

Halen wij konklusies uit de twee voorgaande hoofdstukken ons weer voor de geest, dan komt de volgende gedachtenlijn naar voren met betrekking tot de Tobbe:

- De Tobbe-bezoekers staan in mindere of meerdere mate los van de socialisatie-instituten school, bedrijf en gezin.
- Deze bezoekers, zoals ieder individu, gaan en willen een eigen identiteit ontwikkelen.
- Voor een aantal levert dit problemen op.
- Men zoekt naar een situatie, waarin men zijn doel toch kan bereiken en waarin men probeert er vorm aan te geven.

Ongetwijfeld zullen er altijd wel individuen c.q. bezoekers zijn, die in moeilijkheden zitten wat betreft hun identiteitsvorming. Hierbij is het duidelijk, dat een probleem niet zomaar ontstaat en niet zomaar voortgaat in de richting van akute nood. Op deze weg liggen situaties, waarin men op verscheidene manieren kan inspringen op de voortgang van de individueel gevoelde problematiek.

Deze karakterschets biedt ons inziens aanknopingspunten voor een uit te stippelen beleid.

Abstrakt geformuleerd:

- Vergroting van de betrokkenheid van de toekomstige Tobbebezoeker met zijn jeugdcentrum.
- Het introduceren van persoonlijke begeleiding bij probleemgevallen.

Wat is de bedoeling van het tot stand brengen van een grotere betrokkenheid?

Doordat de Tobbebezoeker minder binding heeft met zijn socialisatie-instituten richt hij er zich niet naar. Hierdoor ontstaat er a.h.w. een soort vakuüm. Nu wordt een dergelijk vakuüm opgevuld door de referentiegroep, die zich aanbiedt c.q. de kerngroep in de Tobbe die tot voor kort de image van de Tobbe naar buiten toe vormde en voor een aantal mensen in de Tobbe als belangrijke "betekenisvolle andere" diende.

Indien de betrokkenheid van de Tobbebezoeker met zijn centrum groter zou zijn en het centrum erin zou slagen de rol van socialisatie-instituten naar zich toe te trekken, dan zouden de jongeren minder snel aan een kerngroep refereren. Daarbij stellen wij dus ook, dat het mogelijk moet zijn om in de Tobbe het "mislukken" van de socia-

lisatie-instituten op te vangen en zodoende de taak van socialisering over te nemen.

Vanzelfsprekend hoeft zo'n socialisering er niet alleen op gericht te zijn om juist de waarden en normen van school, bedrijf en gezin over te brengen.

Voor het uitwerken van een grotere betrokkenheid met het centrum kan op zijn minst een basis gevonden worden in statuten en beleidsuitspraken.

Het gaat erom, dat het centrum een belangrijke faktor is bij het stimuleren c.q. vormen van de individuele zelfbepaling, die zich in verschillende richtingen kan voltrekken. In ieder geval moet het niet langer het geval zijn, dat een individu, dat aan het kiezen is in een belangrijke levensperiode (wiebelen) alleen de kerngroep krijgt aangeboden.

Naast het onderdeel van grotere betrokkenheid hebben wij de persoonlijke begeleiding van probleemgevallen genoemd. Hierbij willen wij twee onderscheidingen maken:

- a) akute hulpverlening
- b) preventieve hulpverlening

Het is als centrum zonder meer moeilijk na te gaan welk proces een bezoeker doorloopt, voordat hij aan directe hulpverlening toe is.

Wij hebben in deze richting indikaties gegeven. Hoe dan ook, op een gegeven moment doet een dergelijk geval zich voor, waarbij men zich twee mogelijkheden kan indenken ter leniging van de nood. Ten eerste kan men er al dan niet op ingaan, maar dat zal afhangen van de tijd van "ontdekking", de intensiteit van het probleemgeval, de "toevallige" bekwaamheid van de helper die met bijeengeraapte middeltjes probeert er iets aan te doen. In het tweede geval is er een structuur aanwezig, die kundig een dergelijk probleem opvangt en verwijst naar een bepaald kommunikatienet met hulpverleningsinstellingen.

Wij denken hierbij concreet aan instellingen als het JAC, drugteams, NVSH, wetswinkel, sociale dienst e.d.

Belangrijker achten wij de figuur van de preventieve hulpverlener. Veel van de kerngroepleden in de Tobbe belanden daar uit gebrek aan maatschappelijke begeleiding. Zo zijn er velen, die er vanwege eenvoudig te voorkomen oorzaken niet meer uit kunnen komen.

Gebrek aan huisvesting (niet alleen in een krisissituatie), gebrek aan voorlichting omtrent b.v. omscholing, beroep e.d., informatie over de betekenis van school en werk enz. kunnen mensen die reeds "zwak" staan definitief in de kerngroep doen belanden; een situatie, waarin men vaak op eigen houtje zijn weg moet proberen te vinden, zodat men in de kerngroep terechtkomt, omdat die immers wel een bepaalde uitweg biedt.

Reeds met eenvoudige en duidelijke informatie of maatschappelijke begeleiding zijn allerlei ongelukken te voorkomen.

Gaan we terug naar ons interimrapport van 28-10-1973, dan zien we de moeilijkheid om de drie groepen uit de Tobbe t.w. beginnende, wiebel- en kerngroep tegelijkertijd in één benaderingswijze te vangen.

Hierbij zijn vragen als:

- Vanuit welk beleid wordt een Tobbe opgericht, wat wil men ermee?
- Op welke bezoekers wil men zich gaan richten?
- Welke gevolgen heeft een dergelijk beleid op het totale jeugd-

beleid van de gemeente Apeldoorn?

van groot belang wat betreft hun gevolgen. Een keuze uit de mogelijke antwoorden vergt een zeer voorzichtige afweging van allerlei meespelende factoren.

Wij kunnen ons wel afvragen in hoeverre één benaderingswijze uit te voeren is als wij rekening houden met onze bovenstaande geformuleerde aanbevelingen. Voorts kunnen wij ons afvragen in hoeverre er een alternatief is voor een eventueel af te stoten groep. Ons inziens zijn dit zaken, die niet alleen betrekking hebben op het bestuur van de Tobbe, maar evenzeer op het totale jeugdbeleid van de gemeente Apeldoorn.

Een hoeveelheid gesprekken in Apeldoorn heeft bij ons duidelijk gemaakt, dat men een plan voor een bepaald toekomstig beleid wenselijk acht maar dat een keuze ingrijpt op een pakket van voorzieningen zodat het publiek daardoor wordt weggezelekt, met alle gevolgen voor de afgestoten groep en het pakket van voorzieningen dat daarmee in het leven dient te worden geroepen.

Men zou hierop voort kunnen borduren en zich kunnen voorstellen, dat ieder individueel probleem t.a.v. een groep jongeren zijn eigen pakket en instelling oproept, op het gevaar af aan versnippering bloot te staan. Vooral daar, waar het een integraal probleem betreft nl. identiteitsvorming, dat samenhangt met andere levensgebieden. Men zou het ook zo kunnen formuleren: waarom gaan probleemjongeren niet naar b.v. een JAC en blijven zij wel "hangen" in een jeugdcentrum als de Tobbe? Moet men niet daarom juist in een natuurlijke sociale situatie als de Tobbe op de aangegeven identiteitsproblematiek inspringen?

De problemen, waartegenover men staat, gaan veel verder dan alleen de vraag of men al dan niet bier moet schenken, drugs mag gebruiken of openingstijden om maar enkele punten als illustratie te noemen.

Wel zouden in aanvulling op bovenstaande (kwalitatieve) suggesties materiële voorzieningen en veranderingen genoemd kunnen worden als b.v. de behuizing, indeling en aankleding van het pand e.d.

In ieder geval zal de beantwoording van de problemen m.b.t. de Tobbe niet kunnen ontkomen aan wat men eigenlijk wil. In dat kader zien wij onze suggesties en opmerkingen nog steeds als aanzetten tot een te voeren beleid.

Gaan wij vervolgens de onderzoekresultaten m.b.t. het jeugdcentrum Eureka na, dan valt het op, welk een verschil de Tobbe van Eureka scheidt.

Een verschil, dat overigens ook te vinden is in perspublicaties e.d. De beide centra hebben een geheel ander image.

We zeiden reeds, dat de Tobbe zijn image ontleende aan vnl. de manifestaties van de kerngroep.

Nu willen we het een en ander over de image van Eureka zeggen.

De Eureka-bezoekers staan onder invloed van de socialisatie-instituten gezin, school, bedrijf, informele groep en jeugdorganisatie in het bijzonder van de eerste drie genoemden.

Toch is het duidelijk, dat een van de condities waarop dit verschil kan ontstaan de faktor leeftijd is.

De Eureka-bezoeker is jonger en verkeert veel minder in de fase, waarin hij moet kiezen (wiebelen) voor een bepaalde identiteit. Hier staat echter tegenover, dat de leeftijdsgrenzen dwars door de Tobbegroepen heen lopen; m.a.w. leeftijd is geen volledig verkla-

rende faktor, eerder een konditionerende.

Waarschijnlijk dankt Eureka zijn "betere" image aan twee zaken:

- de sfeer in Eureka trekt geen "moeilijke" mensen aan (men vindt het een kindercrèche).
- Eureka wijst "moeilijke" mensen de deur, en verwijst ze dan eigenlijk (hoewel waarschijnlijk geen opzet) door naar de Tobbe (zie hoofdstuk V).

Als wij dan ook een aanbeveling voor het jeugdbeleid als geheel doen, stellen wij ons het volgende voor:

Waarom zou Eureka niet kunnen anticiperen op het losser worden van de banden met de socialisatie-instituten? De Eureka-bezoeker zal vroeg of laat toch enige banden met die instituten doorsnijden. Door hier op in te spelen kan Eureka een taak op zich nemen, die wellicht in het verleden te veel alleen op de schouders van de Tobbe kwam.

Hiermee wil niet gezegd zijn, dat Eureka en de Tobbe meer en meer op elkaar moeten gaan lijken. De keuzemogelijkheid voor het individu (en vaak van zijn ouders) zou te klein worden. Wel zou het raadzaam zijn om b.v. vanuit de bestaande "Krea" (dit is de afdeling creativiteit van Eureka) enige aandacht te besteden aan begeleiding van het op gang komende adolescentieproces.

Dit brengt met zich mee, dat Eureka zich actief presenteert als "betekenisvolle andere" en de relatie van het centrum met de bezoeker versterkt.

Een relatie, die, zoals wij bij de Eurekaresultaten hebben vermeld, gering van aard was.

Wij hopen met ons onderzoek en onze voorzichtige antwoorden op onze probleemstelling een steentje bijgedragen te hebben tot een beter inzicht in de beide jeugdcentra. Natuurlijk waren wij niet in staat alle aspecten van de jeugdcentra te behandelen. Een dergelijke taak zou veel te omvattend zijn.

Onze ingang, te weten de identiteitsproblematiek van het zich ontwikkelend individu kwam ons als een verantwoorde keuze over.